

УДК 65.011.44:636.5/6

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВІДТВОРЕННЯ ПОГОЛІВ'Я КУРЕЙ-БРОЙЛЕРІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

*П. Березівський, д. е. н., професор,
Г. Марків, к. е. н., ст. викладач
Львівський національний аграрний університет*

Березівський П., Марків Г. Ефективність відтворення поголів'я курей-бройлерів та шляхи її підвищення

У статті проведено порівняльний аналіз показників технологічної та економічної ефективності відтворення поголів'я курей-бройлерів за використання технології штучного осіменіння та природного парування із зазначенням шляхів її підвищення.

Ключові слова: ефективність, відтворення птиці, собівартість, прибуток, рентабельність.

Berezivskiy P., Markiv G. Efficiency of recreation of population of chickens-broilers and ways of its increase

This article presents a comparative analysis of technological and economic efficiency of livestock reproduction laying using the technology of artificial insemination and natural mating, indicating ways to improve it.

Key words: efficiency, recreation of bird, prime price, income, profitability.

Березивский П., Маркив Г. Эффективность воспроизводства поголовья кур-бройлеров и пути ее повышения

В статье проведен сравнительный анализ показателей технологической и экономической эффективности воспроизводства поголовья кур-бройлеров при использовании технологий искусственного осеменения и естественного парования с указанием путей ее повышения.

Ключевые слова: эффективность, воспроизводство птицы, себестоимость, прибыль, рентабельность.

Постановка проблеми. У промисловому птахівництві відтворювальні процеси тісно пов'язані з необхідністю постачання племінних інкубаційних яєць або продуктивних гібридних добових курчат, тому постає проблема закупівлі, належного утримання й розведення батьківського стада з метою за-безпечення ефективного відтворення поголів'я. Основною умовою успішного розв'язання цієї проблеми, окрім створення міцної кормової бази, що забезпечує правильну й повноцінну годівлю, належної системи утримання, є поліпшення племінних якостей птиці. Адже відомо, що лише завдяки досягненню високих показників відтворення поголів'я, використанню інтенсивних технологій утримання та годівлі птиці можливо забезпечити швидку окупність капіталу та

високу дохідність птахопідприємств. У такій ситуації підвищення ефективності процесу відтворення стада птиці є важливою умовою прискорення соціально-економічного розвитку як окремого підприємства, регіону, так і країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням теоретичних питань процесу відтворення поголів'я тварин (птиці), зокрема курей-бройлерів, розрахунку показників, що його відображають, займалася низка вчених: В. Г. Андрійчук, П. С. Березівський, Н. І. Волкова, В. К. Горкавий, М. П. Журавель, А. Т. Мармоза, М. К. Пархомець та ін. [1–10]. Їхні наукові праці зробили значний внесок у розробку теорії та практики процесу відтворення поголів'я тварин (птиці). Водночас, зважаючи на проблеми птахівничих підприємств у

власному забезпеченні молодняком курей-бройлерів для ремонту стада, докладного вивчення потребують питання з пошуку шляхів підвищення показників ефективності відтворення птиці за допомогою впровадження штучного осіменіння.

Постановка завдання. Основним завданням дослідження є проведення порівняльно-го аналізу показників технологічної й економічної ефективності відтворення стада курей-бройлерів за

використання технологій штучного осіменіння і природного парування.

Виклад основного матеріалу. Оскільки будь-який технологічний процес можна розглядати як частину складнішого процесу і сукупність менш складних процесів, то, досліджуючи процес відтворення поголів'я курей-бройлерів у птахівничих підприємствах, розглядаємо його як систему, яка об'єднує низку стадій та підсистему стосовно виробництва продукції птахівництва (рис. 1).

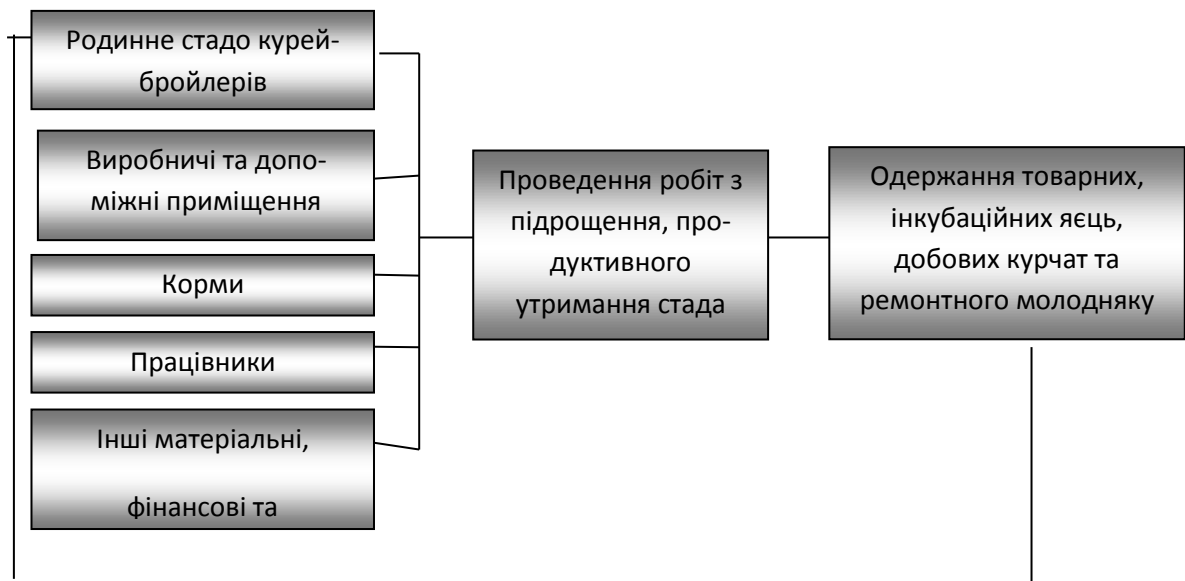

Рис. 1. Процес відтворення стада курей-бройлерів як система.

Системний підхід щодо вивчення процесу відтворення поголів'я курей-бройлерів сприяє проведенню оцінки на раціональність і економічність у використанні природних, матеріальних, енергетичних, фінансових та інших ресурсів, а розчленування цього технологічного процесу на складові дає змогу виявити елементи операцій, що протікають найповільніше, оцінити шляхи й вартість їх прискорення, проаналізувати особливості затрат праці і можливі варіанти економії.

Вивчення процесу відтворення поголів'я курей-бройлерів як системи дозволяє виділити його складові: процес комплектування, вирощування, продуктивного утримання батьківського стада та одержання від нього більш продуктивного добового молодняку для ремонту останнього на основі новітніх

досягнень науково-технічного прогресу з метою формування інтенсивного типу економічного розвитку процесу відтворення, що здійснюється під впливом природних (біологічних), технологічних та організаційно-економічних чинників. Зрозуміло, що ефективність здійснення цього процесу залежатиме від рівня забезпечення необхідних для нього умов на окремо взятих підприємствах і рівня розвитку останніх (рис. 2).

Зважаючи на це, вважаємо за доцільне взяти до уваги й використати у проведенні аналізу твердження російських економістів В. Свободіна і М. Свободіної, яке відображає необхідність поділу процесу відтворення на окремі складові – технологічне відтворення, економічне відтворення та соціальне відтворення [10, с. 41]. Найбільше значення у підвищенні економічної ефективності має

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

рівень забезпеченості процесу відтворення виробничими ресурсами та раціональне співвідношення між ними. Саме так розуміємо категорію економічної ефективності, як таку, що виражає

раціональність суспільних відносин з приводу використання ресурсів, виробництва, розподілу, обміну і споживання економічних благ на різних управлінських і територіальних рівнях [2, с. 19].

Рис. 2. Чинники формування інтенсивного типу економічного розвитку процесу відтворення поголів'я курей-бройлерів.

На ефективність відтворення стада птиці впливає сукупність взаємопов'язаних чинників, під впливом яких вона формується. Для визначення й оцінки рівня впливу різних чинників на ефективність використовують певний критерій та комплекс показників. Згідно з трактуваннями Г. В. Черевка та Ф. В. Горбоноса, “критерій – це ознака, на основі якої дається оцінка діяльності... мірило економічної ефективності...” [5, с. 276]. Таким чином, основним критерієм економічної ефективності відтворення курей-бройлерів є збільшення кількості добового молодняку від родинного стада за одночасного зниження матеріально-грошових затрат, що досягається

використанням штучного осіменіння як елемента інтенсивного їх відтворення.

Показниками, які найточніше відображають рух і рівень відтворення поголів'я, є: навантаження маток (курочок) на одного плідника (півня), як відношення маточного поголів'я до кількості плідників; показник заплідненості, як відношення кількості яєць, що мали зародок, до тих, які закладені в інкубатор; виводимості – відношення кількості здорового виведеного молодняку до кількості запліднених яєць; виходу молодняку на одну курочку, який розраховується як відношення кількості одержаного здорового молодняку до всього поголів'я курочок; падежу та збереженості стада (табл. 1).

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На якість відтворення і рівень продуктивності сільськогосподарської птиці впливає також і комплекс зоотехнічних заходів: рівень та якість годівлі, стан племінної роботи, умови утримання й догляду за птицею тощо.

З розрахованих показників технологічної ефективності відтворення стада курей-бройлерів бачимо позитивні тенденції, а саме: зростання навантаження курочок на

одного плідника (на 13 голів), заплідненості (на 12%), виводимості (на 5-10%), збереженості птиці (на 2,4-3,4%) і зниження падежу (на 2,4-3,4%), що підтверджує доцільність впровадження у технологічний процес відтворення стада методу штучного осіменіння, який водночас дозволяє продовжити період продуктивного використання птиці.

Таблиця 1

Технологічна ефективність процесу відтворення поголів'я курей-бройлерів***

Показник	За базовим варіантом (ПП*)	За новим варіантом (ШО**)	Відхилення, +/-
Поголів'я всього, гол.: з них: півнів курочок	4301 24200	1320 24200	-2981 -
Показник навантаження маток (курочок) на одного плідника (півня), гол.	5	18	13
Показник заплідненості, %	95,0	107,0	12,0
Показник виводимості, %	65,0 - 84,6	70,0 - 94,6	5 - 10
Показник виходу молодняку на одну курочку, гол.	144,2	263,5	119,3
Показник падежу, % у т.ч.: курочок півників	6,7 6,7	4,3 3,3	-2,4 -3,4
Показник збереженості, % у т.ч.: курочок півників	93,3 93,3	95,7 96,7	2,4 3,4
Тривалість періоду продуктивного утримання птиці, днів (тижнів)	478 68	717 102	239 34

* ПП – природне парування.

** ШО – штучне осіменіння.

*** Джерело: власні розрахунки на основі форм № 1-нт, № 2-нт, 6-нт КТ "Его".

Для отримання об'єктивнішої оцінки, яка б забезпечила можливість порівняння затрат і результатів, необхідно розрахувати вартісні показники, що характеризують економічну ефективність процесу відтворення птиці, а саме: виручку від реалізації продукції, собівартість, прибуток і рівень рентабельності (табл. 2).

Застосування методу штучного осіменіння дозволяє значно подовжити продуктивне утримання птиці, тому порівнювали виробничі результати відтворення стада впродовж 478 днів (тривалість

продуктивного утримання птиці за базовим варіантом) та 717 днів (за новим варіантом). Загальні витрати на утримання всього стада птиці при застосуванні штучного осіменіння є на 4662,7 тис. гривень (18,5%) меншими, ніж за природного парування. Це пов'язано зі зниженням витрат на придбання батьківського стада (на 135,8 тис. грн), вирощування молодняку (на 13,9 тис. грн), зокрема на годівлю (на 974,0 тис. гривень); утримання дорослого стада птиці (на 3539,0 тис. грн), з яких за рахунок вар-тості корму витрати знизились на 3509,6 тис. гривень,

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

утримання – на 25,7 тис. грн та витрати на оплату праці – на 3,7 тис. грн. Водночас завдяки вищим показникам заплідненості й виводимості, які забезпечує метод штучного осіменіння, упродовж базової тривалості

виробничого використання птиці отримано на 11,7% більше виручки від реалізації отриманої продукції, зокрема за рахунок добового молодняку на 2456,4 тис. грн.

Таблиця 2

Економічні результати відтворення поголів'я курей-бройлерів***

Показник	За базовим варіантом (ПП*)	За новим варіантом (ШО**)	Відхилення	
			грн	%
Всього виручки, тис. грн				
до 478-го дня	20963,2	23419,6	2456,4	111,7
до 717-го дня	-	38386,5	17423,3	183,1
Вартість придбання батьківського стада, тис. грн:				
курочок	1103,0	1103,0	-	-
півників	196,0	60,2	-135,8	30,7
Всього витрат на вирощування молодняку, тис. грн	4249,6	3261,7	-987,9	76,8
Загальна вартість витрат дорослого стада, тис. грн:				
до 478-го дня	19353,5	15814,5	-3539,0	81,7
до 717-го дня	-	27779,4	8425,9	143,5
Інші витрати, тис. грн:				
до 478-го дня	258,0	258,0	-	-
до 717-го дня	-	404,8	146,8	156,9
Всього витрат щодо стада, тис. грн:				
до 478-го дня	25160,1	20497,4	-4662,7	81,5
до 717-го дня	-	32609,1	7449,0	129,6
Прибуток, тис. грн:				
до 478-го дня	-4196,9	2922,2	x	x
до 717-го дня	-	5777,4	x	x
Рівень рентабельності, %:				
до 478-го дня	-16,7	14,3	x	x
до 717-го дня	-	17,7	x	x

* ПП – природне парування.

** ШО – штучне осіменіння.

*** Джерело: власні розрахунки.

Подальше використання племінного стада (717 днів) поряд із збільшенням виручки від реалізації на 17423,3 тис. грн (83,1%), з якої за рахунок добового молодняку на 17343,0 тис. гривень і товарного яйця на 80,3 тис. грн), супроводжується одночасним зростанням витрат на його утримання в розмірі 7449,0 тис. гривень (29,6%). Рівень рентабельності зріс до 14,3% (478 днів використання) та 17,7% (717 днів) із -16,7%.

Порівняння узагальнювальних показників технологічної та економічної ефективності відтворення поголів'я курей-бройлерів за базовим і новим варіантами дало змогу визначити ефективніший та доцільніший метод, що забезпечуватиме не лише інтенсивний розвиток птахівничих підприємств, а й галузі в цілому – штучне осіменіння.

Для підвищення ефективності процесу відтворення стада птиці на підприємстві є

достатня і повноцінна годівля комбікормами, багатими на поживні речовини, вітаміни та мікроелементи, яка повинна відповідати конкретній віковій категорії птиці та періоду утримання.

Не менш важливим чинником підвищення продуктивності стада є система утримання птиці. Інтенсифікація галузі птахівництва, яка тісно пов'язана з використанням багатоярусних кліткових батарей для утримання курей-бройлерів, створює умови для розміщення значно більшої кількості батьківського стада на одиниці виробничої площі, зниження витрати кормів на 10-20% та зараження птиці через підстилку різними хворобами, забезпечує можливість ретельного догляду за поголів'ям, визначення показників продуктивності у плідників (півнів) та курочок. Важливою при цьому є автоматизація обладнання, що базується на подачі корму, питної води, зборі та транспортуванні яєць, видаленні посліду.

Проте слід відзначити, що використання системи утримання родинного стада курей-бройлерів у клітках у продуктивний період часу тісно пов'язане з проблемою отримання інкубаційних яєць. Тому найраціональнішим шляхом її вирішення є застосування штучного осіменіння, як найбільш ефективного способу інтенсивного відтворення гідридної птиці.

Висновки. Проведене дослідження щодо оцінки можливих варіантів підвищення ефективності процесу відтворення стада курей-бройлерів дає підстави для висновку про те, що штучне осіменіння як біотехнологічний метод відтворення в поєднанні з роздільностатевою годівлею та клітковою системою утримання в продуктивний період вирощування птиці, як невід'ємними складовими процесу виробництва, створюють необхідні умови для зниження матеріально-грошових витрат, підвищення продуктивності стада та рівня рентабельності виробництва, а відтак – ефективності самого процесу відтворення поголів'я птиці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / В. Г. Андрійчук. – К. : ІЗМН, 1996. – 512 с.
2. Березівський П. С. Ефективність виробництва і формування ринку продукції скотарства в Карпатському регіоні / П. С. Березівський. – Львів : Укр. технології, 1998. – 256 с.
3. Волкова Н. І. Основи тваринництва і бджільництва : навч. посіб. [для вищих навч. закладів I–II рівнів акредитації] / Н. І. Волкова. – [б. м.], 2008. – 338 с.
4. Горкавий В. К. Статистика : підручник / В. К. Горкавий. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К., 2009. – 512 с.
5. Економіка підприємств : навч. посіб. / [Черевко Г. В., Горбонос Ф. В., Іваницька Г. Б., Павленчик Н. Ф.] ; за ред. Г. В. Черевка. – Львів : Апріорі, 2004. – 384 с.
6. Журавель М. П. Технологія відтворення сільськогосподарських тварин : підруч. [для студ. вищих навч. закладів] / М. П. Журавель, В. М. Давиденко. – К. : Вид. дім “Слово”, 2005. – 336 с.
7. Мармоза А. Т. Статистика сільського господарства : навч. посіб. / А. Т. Мармоза. – К. : Ельга – Н, КНТ, 2007. – 696 с.
8. Пархоμεць М. К. Аналіз стану та напрямки поліпшення відтворення молочного стада в Західному регіоні України / М. К. Пархоμεць // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України : зб. наук. пр. кафедри УТР РПС ТАНГ. – Тернопіль : Екон. думка, 1999. – Вип. 3. – С. 65–72.
9. Пархоμεць М. К. Удосконалення селекційно-племінної роботи у молочному скотарстві Західного регіону України / М. К. Пархоμεць, О. М. Павленко, В. О. Павленко // Економіка АПК. – 2001. – № 10. – С. 22–27.
10. Свободин В. Эффективность АПК и продовольственная безопасность России / В. Свободин, М. Свободина // Международный сельскохозяйственный журнал. – 1997. – № 1. – С. 41.

